

"אבלים נשכחים": הקול הבלתי נשמע של סבים וסבות שכולים

שאיבדו את נכדיהם במלחמת "חרבות ברזל"

ד"ר אילא קרמל שיפמן¹, ד"ר רינת ליפשיץ², ד"ר אילה אליהו³, עו"ס גליה שגב רוזנברג⁴

¹המחלקה לניהול מערכות בריאות, אוניברסיטת אריאל

²החוג לגרונטולוגיה קהילתית, המכללה האקדמית עמק יזרעאל

³ביה"ס לעבודה סוציאלית, אוניברסיטת בר אילן, ⁴המחלקה לאזרחים ותיקים, עיריית כפר סבא

ממצאים

זוהו שלוש תמות עיקריות:

1. "אבל על נכד.ה לא דומה לשום דבר" - סבים.ות תיארו עצב וכאב בעוצמות גבוהות, שלא חוו בחייהם, המתבטאים בהיבטים הרגשיים, הקוגניטיביים, הגופניים וההתנהגותיים.
2. "מה המקום שלי?" - הבנייה מחדש של התפקיד והזהות ההורית והסבית לאחר האובדן והצורך בהכרה כסבים.ות שכולים.
3. "למדנו לחיות עם הכאב" - משאבי ההתמודדות והחוסן של סבים.ות בתקופה שלאחר האובדן.

"הכאב שלי מתבטא בכאבי הגב התחתון, ואני יודעת בדיוק, אני אמרתי זה אתמול למישהו, להבדיל בין כאב אורטופדי לכאב נפשי. ולאחרונה זה הדמעות שלי, כנראה, הכאבים האלה. זה מתבטא פה, בגב התחתון".
(רבקה, בת 86).

"אני כעסתי על הרבה אנשים.
'תשמחי, הוא היה גיבור'.
אמרתי אני לא רוצה שהוא יהיה גיבור.
אני רוצה שהוא יהיה לידי"
(שפרה, בת 75)

"אני מאד הייתי רוצה שלכל הסבים יהיה טוב...כולם נשענים עליהם הם המשענת של כולם.
רוצים, לא רוצים. אם הסבים בחיים גם ההורים נשענים עליהם. זה לא שאותם מנחמים, זה הם מנחמים את האחרים.
זה נכון לאחרים, זה נכון לנכדים זה נכון לכולם.
הם צריכים לזכות באיזשהו מעמד"
(ליאור, בן 76)

"הקבוצה [קבוצת התמיכה] הזו נותנת לנו המון.
כשהגעתי בהתחלה ושאלו אותי למה הגעתי אמרתי באתי ללמוד ללכת מחדש... להתחיל מזחילה, ואח"כ צעדים קטנים... היום עדיין עם הליכון. מדדה... אני לא שם עוד. עדיין מדדה"
(סימה, בת 69)

"אפשר להגיד שלמדנו. למדנו לחיות עם הכאב...
כל אחד בדרך שלו.
וגם ביחד הבעל שלי. כן. וגם ביחד"
(מאיה, בת 74)

רקע ומטרות המחקר

- מתחילת מלחמת "חרבות ברזל" ב-7 באוקטובר 2023, נוספו למעגל השכול כ-4,000 סבים וסבות בעקבות אובדן נכד.ה.
- מהספרות עולה כי הצרכים ומערכות התמיכה שלהם שונים מאלו של בני זוג, הורים או אחים שכולים, אך למרות זאת הם קבוצה שנתפסת כ'שקופה' בעיני רשויות המדינה.

➤ מטרות המחקר:

- לבחון את חווית השכול הייחודית של סבים וסבות לאחר מות הנכד.ה.
- לחקור את הצרכים, מאפייני הפגיעות והחוסן שלהם בהתמודדות עם האובדן.

שיטת המחקר

- במחקר השתתפו 23 סבים.ות ששכלו את נכדיהם במהלך מלחמת "חרבות ברזל", במסגרת צבאית ובפעולות איבה.
- המשתתפים רואיינו פנים אל פנים באמצעות שאלון חצי מובנה.
- בוצע ניתוח תוכן איכותני אינדוקטיבי בחמישה שלבים.

דיון ומסקנות

- הסבים.ות השכולים הם קבוצה בעלת מאפיינים וצרכים ייחודים שיש לאתר אותה, להכיר בה ולבנות עבורה מענים מותאמים לאחר אובדן הנכד.ה.
- למרות הקשיים, לסבים ולסבות יש ניסיון חיים וחוזקות שיכולים לעזור להם לתמוך בבני המשפחה ולשמור על תפקיד משמעותי במשפחה הרב דורית.
- ישנה חשיבות בהכרה של המדינה במעמדם הייחודי של הסבים.ות השכולים.